

PROTOKOLL

Projekt: Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering

Teema: Korrigeeritud trassialternatiivide tutvustamine

Kuupäev: 12.06.2025, kl 17.30

Asukoht: Vana-Vigala Rahvamaja

Protokollija: Evelin Kuusik

Osalejad: Registreerimislehel (11 osalejat)

- Planeeringu eesmärk ja ajakava (miks ja mida)
- Miks on uut elektriühendust vaja?
- Visandamise põhimõtted ja visandatud koridorid
- Kaasamine
- Mis juhtub peale planeeringu kehtestamist?
- Küsimused ja avatud arutelu

Avaliku arutelu ettekandega saab tutvuda projekti kodulehel, <https://riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/eesti-lati-neljas-elektriuhendus/eesti-lati-neljanda-elektriuhenduse>.

Arutelu:

Küsimus: Ehk siis põhimõtteliselt, kui meie seda teadet ei saanud, siis meie maa pealt läbi enam ei lähe?

Monika Korolkov Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi MKM): Tähendab, me nihutasime ja täna kutsusime siia need inimesed, kelle maale me nihutasime, mitte me ei nihutanud teie maa pealt ära veel.

Küsimus: Ehk siis praegune on kokkusaamine täpselt sama, mis oli veebruaris?

MKM: Jaa, siit uut infot otseselt ei tule, nii palju, kui meid on lihtsalt natukene nihutatud. Me ei hoiu teid siin kinni, kui te juba olete selle info kätte saanud. See on eelkõige mõeldud nendele, et kui me nihutasime, siis te saite teavituse eesti.ee kaudu.

Küsimus: Miks siin Vigalas üldse on see koosolek, kui kõik jääb siia kanti samaks?

MKM: Me võtsime mandril selle keskpunkti. Me läksime samamoodi Muhule, Saaremaale, mandrile. Täna kohtumise mõte oligi, kõik peab olema võrdselt koheldud, et need, kes esimest korda said selle kutse kaasamiskoosolekule veebruarikuus. Me kaasasime 5500 maaomanikku veebruaris, siis täna kaasasime 500. Kõik peavad olema võrdselt koheldud.

Anni Konsap Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK): Selgitan korra seda loogikat, et jah, käisime veebruaris, kui meil olid esialgsed trassi alternatiivid. Kõik said teavituse. Hästi suur teavitusring oli. Saime väga palju tagasisidet nii maaomanikelt, asutustelt, kohalikelt omavalitsustelt, ja sellest lähtuvalt neid trassialternatiive siis täpsustasime. Mis me siis nüüd tegime, oli see, et me teavitasime ainult neid maaomanikke, kes nagu lisandusid tänu sellele, et me neid trassialternatiive siin ja seal kas muutsime, nihutasime. Ehk siis teavituse said ainult need, kes nagu uute maaomanikena lisandusid, kuna teiste maaomanike jaoks sisuliselt midagi ei muutunud, et alternatiivid on endiselt kaardi peal. Need alternatiivid on endiselt võrdlemisel, aga see, et milline alternatiiv siis nüüd parim on, seda otsust meil täna veel ei ole.

Priit Heinla Elering AS (edaspidi Elering): Me tõesti saime päris palju ettepanekuid. Ja kõikidele ettepanekutele me vastasime 15. mai seisuga. Juhul kui me ei saanud kaaluda mingisugusel objektiivsel kujul muudatust, siis sellisel juhul me teavitasime inimest eraldi kirjaga, et kahjuks me ei saanud muudatust teha ja neil on ka olnud võimalus läbi selle avaliku meediateavituse tulla ka nendele koosolekutele.

SKPK: Vana-Vigalas me oleme sellepärast, et see jääb selle piirkonna keskele.

Elering: Paide ja Lihula keskele.

MKM: Me ei lähe iga 20 inimese pärast kohale nagu praegu praktika näitab. Me tegime ka elektrooniliselt selle koosoleku esmaspäeval. 600-st 400 oli Muhu saarel ja loomulikult me läksime Muhu saarele kohale, aga see, et me läheme ainult Muhule või Saaremaale, ei ole ju mandrirahva suhtes ju õiglane, me võtsime keskele.

Küsimus: Mina näiteks tuln Valgust ja minu jaoks oli see arusaamatu, et miks Valgus ei ole koosolekut, veebruaris oli.

SKPK: Selles mõttes on see väga väärt tagasiside praegu, et kui me edaspidi avalikke arutelusid korraldame, me peame nagu täpsemalt välja tooma selle, keda, milleks, mis on uus info, et me peame omalt poolt ka need sõnumid natuke paremini läbi mõtlema. Miks me siin uuesti oleme, teie jaoks tõenäoliselt nii-öelda vana infoga, siis kuna meil on ikkagi uut infot lauale tulnud, siis me tahame seda uut infot tutvustada ja me tahame avalikkust teavitada iga kord, kui meil mingit uut infot on, täna on see uus info need nihutatud koridorid.

Elering: Kui me vaatame siin seda Vana-Vigalat, siis ju tegelikult siin muudatusi, küll väikseid, aga neid on. Need ongi tehtud nende kohalike inimeste ettepanekul. Inimeste poolt on tehtud ettepanek, et juhul, kui see alternatiiv tõesti peab rakenduma, et siis sellisel juhul palun viige elumajadest kaugemale ja seetõttu on tehtud siia sisse jõnks.

Arvamus: Iga inimene siin on huvitatud sellest, kas see läheb minu koduhoovist läbi. Meid ei huvita muu info tegelikult.

Küsimus: Kui vanad liinid jooksevad elumajade lähedal, siis ikkagi see 330 on nii palju võimsam ja kõik see mass on ju palju võimsam, siis on ikkagi nii, et vana liin ja kõik?

Elering: Vana liin on üks alternatiiv. Ja nendes kohtades, kus ta jääb liiga lähedale, siis on ka tõstetud. Et niisugust ei ole, kui me nui neljaks vana liini peaksime kasutama.

Evelin Kuusik Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK2): See jääb küll Vana-Vigalast eemale, aga siin nt on sellise kollasega välja toodud need nõ õgvenduskohad, kus liin ei saa täpselt selles samas koridoris enam joosta mingil põhjusel, kas seal on loodusala või on mingid hooned siin siis lähedal.

Elering: Üks asi, mis on täiesti kindel, on see, et ühegi maja peale ta ei lähe.

Küsimus: Peale või kõrvale?

Elering: Kõrvale ta võib jääda küll. Ja kui on olemasolev liin, siis ta kõrval on seal olnud ka juba 50 aastat võib-olla.

Arvamus: Aga 330 on ikka midagi totaalset erinevat.

Elering: Keskkonnamõtjude hindamise uuringud viiakse läbi kõikidel nendel alternatiividel. Meil on elektromagnetvälja uuring ka. Järgmisel aastal tahamegi tuua kõikides nendest alternatiividest tehtud uuringuid, et siis tuleksime, räägiksime nendest uuringutest, ütleksime, näete, näiteks lindude mõttes, mõnda alternatiivi ei saa üldse rakendada, mõni läheb üldse välja.

Küsimus: Aga inimene, kus on inimene?

MKM: Varsti saategi tegelikult eesti.ee kaudu ankeedi, kus teie saategi konkreetset kaasa rääkida, et milline alternatiiv teile näiteks kõige rohkem sobib.

Küsimus: Te just näitasite meie valdusi. Seal on nihutus tehtud, aga kutset ei ole. Lehest ma nägin nüüd kaks korda seda kuulutust ja nüüd siin kaardi pealt nägin, et meie maade peal on.

Eling: Te 500 m sisse võib-olla jääte ikka. See konkreetne nihutus on tehtud, aga teie jaoks see situatsioon ei ole muutnud.

Küsimus: Ei ole täitsa nagu välja jäänud? Maadest läheb üle, aga majadest kaugemale?

Eling: Me iseendale justkui tekitades niisugust keerulisemat situatsiooni, me ei teavita, kui kitsendus on maha läinud. Eraldi kirja need inimesed ei saa, kes mõju ajast välja läksid.

Küsimus: Lihulas mõned aastad tagasi rajati põllu peale üks 330 trass ja nüüd tuleb sinna uus trass kõrvale, teie seal kirjelduses on kirjas, et arvestatakse kultuuriväärtuslike mälestiste ja kõige sellega, peab olema puhvetsoon, ja et eelistatakse seda, et trassikoridor jääb siis riigimaale. Kui 4-5 aastat tagasi müüdi meie maja tagant see riigimaa ära. Seal oli metsariba, millele võeti kohe peale raieluba. Kui palju te olete kursis sellega, et need puhvetsoonid võib-olla võetakse maha? Et siis on minu kodu tööstusmaastik, mida te sellele vastate? Ja kes sellega on arvestatud, kas seda on uuritud?

MKM: Siin ongi koht, kus teie saate saata, ja meie ei saa ju teada üldse, et teil on seal mingi mure või kas te tahate või ei taha. See ongi ettepaneku koht, kas me saame sellega arvestada või ei saa, me ei oska seda täna öelda siin.

Küsimus: Kas te uurite siis seda, kui te ütlete, et teil on riigi tagavaramaad ette nähtud?

MKM: Ei, mitte riigi tagavara maad, vaid lihtsalt eelistatud on riigi maad.

Arvamus: Kui mul võetakse nüüd see mets seal peal maha, siis ma näen ainult tööstusmaastikku ja tunnen ennast halvasti. See üks koht, kus ma ennast nagu hästi tunnen.

MKM: See ongi täna miks me tegelikult käime ja kaasame inimesi, et me saaksime teada kogukonna...

Küsimus: Kuidas te kaasate meid, et kui me tõstatame need probleemid, et siis kui väga võetakse seda kuulda?

MKM: Väga on võetud, näete ise. Sinised trassid, kas te näete, kui palju me oleme võtnud?

Küsimus: Nii mina olen täpselt seal. See metsariba on saanud raieloa.

SKPK: Seda raieluba kahjuks meie takistada ei saa. Mõjutamise käigus, me peame arvestama seda, et see liin muu hulgas mõjutab lähedal asuvaid elumaju.

Eling: Meie eelistaksime olla niimoodi, et olemasolev trass on parem. Ja, me saame vaadata, kummale poole ta olemasolevast trassist jääb. Näete, me soovime olla olemasolevas teist kaugemal.

Küsimus: Me saame aru, et te soovite olla meist kaugemal, aga kui kaua jääksite teie olla 330 kV elektriliini all, kui inimesel on südamestimulaator?

Küsimus: Aga see liinist kindlasti pole uurimustööd olemas, et see halvasti mõjuks, onju nii?

Eling: Elekter inimkonna jaoks on umbes 150 aastat olemas olnud ja miljonid kilomeetreid elektriliine on, nii et neid uurimusi kui selliseid on. Me teeme loomulikult selle konkreetse planeeringu raames ka elektromagnetväljauuringu, toetudes kõige uuemale infole, mis on maailmas olemas.

Küsimus: Ja kes seda Eestis läbi viib?

SKPK2: Lauri Kütt, Tallinna Tehnikaülikool.

Küsimus: Kas need inimesed, kes jäävad mõjualasse, kas need saavad ka mingeid hüvesid või on ainult...

Küsimus: Negatiivsed mõjud?

Elering: Siin on kaks aspekti. Me oleme teavitanud 500 m mõlemale poole trassi ja selle eesmärk on see, et me saame ju aru, et sellel trassil on inimesele ka visuaalne mõju ja siis saabki ettepanekuid teha, et liigutame seda näiteks siis kaugemale. Teine asi on konkreetsed maaomanikud, kelle maa peale ta läheb, kellel on otsene riive. Otsese riive inimesed saavad kompensatsiooni. Rahalist, selle jaoks, et kompenseerida seda, et nad ei saa maad kasutada.

Arvamus: Aga visuaalne reostus on ka reostus.

Elering: Jah, arusaadav, sellepärast me teavitame ka rohkem, et võta arvesse nende inimeste arvamust, kes on siis selles visuaali võimalikus raadiuses ka, aga mõnikord me ei saa võtta ja me ei tee teie kinnistule ka otsest riive.

Küsimus: Minu kinnistu hind, minu olemismugavus, kõik asjad muutuvad?

Elering: Teil on seal juba üks 330 kV olemas ka.

Küsimus: Jaa, aga seda ei teavitatud. Selle kohta ei olnud mingisugust teavitust, et ma nüüd sain asjale õigel hetkel, kuna mulle saadeti lõpuks kiri selle kohta, varasemalt kirju ei ole tulnud.

SKPK: Olemasoleva 330 osas ei ole ju teavitust olnud. Kuna me sel kevadel lõime selle alternatiivi, mis liikus sellesse olemasoleva 330 kV õhuliini kõrvale, siis te saite teavituse.

Küsimus: Et siis on 660 kV kokku seal?

Elering: Ei, see niimoodi päris ei käi.

Küsimus: Aga kui me kogu aeg kasutame seda head sõna „alternatiiv“...

Repliik: Ärge muretsege, ärge muretsege.

Küsimus: ...te võite öelda, et me arutame alternatiivi, aga kas alternatiivil on alternatiivid, et kui inimestele tõesti kohalikele ei sobi see?

MKM: Me tuleme teile tutvustama, et saada teie ettepanekud, et milline siis lahendus või ettepanek on teie poolt siis, et riigil on kohustus tagada inimestele elektriühendus.

Arvamus: See on lisa teema, see ei ole üldse seotud inimeste praeguse vajadusega.

SKPK: Me oleme täna planeeringu protsessiga selles etapis, et kaardi peale on joonistatud realistlikud trassi alternatiivid. Neid on mitu, selleks, et me saaksime asukohti omavahel võrrelda, võrdluse tulemusel, leida sobivaima trassikoridori. Kuidas käib sobivaima trassikoridori valik? Need alternatiivid, mis siin kaardil näha on, on antud järamiseks erinevatele valdkondadele, et siin vahepeal käis slaidi pealt üle ka nende alusuuringute slaid, kus olid näha need valdkonnauuringud, mis käesoleval ajal teostamisel on, mille esimene eesmärk on välja selgitada, kas mõnest valdkonnast lähtuvalt on mõni trassialternatiiv juba eos välistatud. Teine ülesanne, mis on nende valdkonna ekspertidel, on siis iga valdkonna põhiselt hinnata seda, milline alternatiiv on mingis piirkonnas selle valdkonna eelistus. Milline omab siis kõige vähem mõju näiteks linnustikule, inimestele, käsitiivalistele, elektromagnetvälja mõjud, kultuuriväärtused jne. Palju erinevaid kriteeriume, mille alusel neid koridore siis omavahel hinnatakse. Kui alusuuringud on läbi viidud, toimub nende alusuuringute tulemuste nii-öelda süntees, ehk siis nende alternatiivide omavaheline võrdlemine eelnevate kriteeriumide alusel, ja selle tulemusel siis tekib see eelistatud trassikoridor. Eelistatud trassikoridor tähendab seda, et me valime Paidesse kuni Saaremaa läänerrannikuni ühe liini koridori, kuhu sisse see kavandatav ühendus siis jääb. Mis tähendab, et lõpuks jääb siia kaardile nõ üks joon.

Küsimus: Mis te siis arvestate kõiki neid, sest ma sain aru, et seal on kirjas, et tuulikud, päikesepargid, kogu see asi, Lihula on täiesti ümbritsenud nendest ja ma vaatasin, et teie trassikoridor läheb läbi sealt Kinksi külast ja sinna on planeerinud meeletult suurtest tuulikutest.

SKPK: Me oleme nüüd juba ümber joonistanud tuuleparkidest lähtuvalt. Me oleme arvestanud tuulealasiid, mis on planeeringutega vastu võetud, kui kohalik omavalitsus on kinnitanud selle tuulepargi asukoha.

Küsimus: Ja siis küsimus on see, et kes teist ütleks seda, et siin on need põllud juba täis pandud päikeseparkide? Millise kaardirakenduse pealt on need näha?

Elering: Seal ongi juba väljastatud projekteeimistingimused. Eelmine kord, kui me käisime tutvustamas esimest korda neid alternatiive, siis meie jaoks üks asi, mida me tegelikult ju riiklikest registritest ei saa, on see, et missugused projekteeimistingimused, ehitusload on väljastatud veel mitteeksisteerivale mingisugusele hoonele või rajatisele. Juhul, kui projekteeimistingimustega väljastatakse, siis see jääb KOV-i infoks.

SKPK2: Seda ei kuvata kuskil kaardil.

Elering: Ja oligi niimoodi, et meie jaoks oli ka see täiesti üllatus, et me oleme tõmmanud kuhugile, kus see sama Lihula kant, me olimegi teist ennem kaugemal ja see põhjus on see, et seal on need päikesepargid planeeritud.

Küsimus: Inimestest on rohkem suva kui päikeseparkidest? Kas te olete päikeseparkidest sellepärast eemal, et nad võivad hakata seal süttima, kui nad on liinidele liiga lähedal?

Elering: Ei, absoluutselt mitte. Planeerimisel on mingisugune, ütleme, järjekord, et millega me peame arvestama, mille me saame arvesse võtta. Kui on väljastatud tõesti juba ehitusluba, hooneid rajatakse, aga ta ei ole veel valmis, siis loomulikult see info ei ole veel olemas nt ehitusregistris või on just ehitusluba väljastatud meie protsessi käigus, siis see on omadega juba palju kaugemal, me ei hakka siis tõmbama joont üle asjade, mida tõenäoliselt juba rajatakse. Aga tõesti, meie esialgne kava siin oli olla teist kaugemal ja me saimegi rohkem infot kohaliku omavalitsuse käest, et nad on planeerinud sinna veel asju ja meie pidime selle tõttu vähemalt ühe alternatiivi joonistama niimoodi, et me saaksime mööda minna, et uurida, kumb on siis rakendatav. Ja kui uuringud ütleavad, et vahet siin ei ole, siis teie meelsusuring, ütleb seda, et te tahate seda, mis on kaugemal.

Küsimus: Aga kui ma üldse nõus ei ole?

Arvamus: See pole ju midagi uut, et tullakse väe võimuga peale, sellepärast me siin kõik olemegi ju.

Küsimus: Siis ma tahtsin küsida nende alajaamade kohta Lihulas, et kas need on nüüd need kohad, kus kindlasti tulevad või see on endiselt planeerimises, siis võib tulla halb üllatus, siin näete, 200 meetrit kodust võib tulla mingisugune sumisev kiirgav värk meile?

Elering: Jaa, ma olen täiesti nõus, et see Lihula alajaam on halva koha peal, see on liiga Lihula linna sees. Elering soovis juba ammu teha uut Lihula alajaama, kohalikku omavalitsust, ei olnud nõus sellega. Selle planeeringu käigus me selle probleemi lahendame ära. Me teeme uue Lihula alajaama, sinna vanasse Lihula alajaama rohkem ei tule arenguid ja tulevased arengud kõik jäävad sellesse riigimaal olevasse tulevasse loodavasse Lihula teise alajaama.

Küsimus: Ehk siis see, mis on nii-öelda sellest Pärnu maanteest siis teisel pool?

Elering: Jaa, kui me Lihulas käisime, siis minu jaoks oli väga suur üllatus, et suhteliselt konsensuslikult see uue alajaama asukoht tundus olevat ka kohalikele okei, et kui teha, siis sinna saab teha küll.

Küsimus: Mis ajal need koridorid valmis peavad olema?

Elering: Kogu selle projekti raames tõenäoliselt võib-olla see Lihula alajaam ise on kõige esimene objekt, mida ehitama hakatakse. Aga selle trassi osas, minu enda hinnang on, et enne aastat 2030 ei hakata mitte midagi tegema. See ehitusperiood kokku alajaamade puhul võib-olla 1,5-2 aastat. Liinitrassi koridore 330 kV ja on Eestis kõik ehitajad kokku võimalised 12-15 km/kuus ehitama ehk umbes 200 km/aastas saab niisugust liini ehitada. See ehitustegevus ei ole pidev, aga ta võib olla pika aja peale hajutatud ja võib-olla ka niimoodi, et see ehitus pidevalt tuleb, ta paneb siis see mask kogu aeg püsti ja see liin tuleb siis üks päev sinna külge. Liini peal see ehitustegevus on võib-olla kõige suurem, isegi siis kui raadamine aset leiab, kui on metsamaa, siis see mets võetakse üks hetk nagu maha. Meie ei saa metsa maha võtta

enne seda, kui ei ole planeering kehtestatud, me ei ole täpsemaks projekteerinud neid trasse, me ei ole maaomanikega kokkuleppele jõudnud ja ei ole väljastatud ehitusluba.

Küsimus: Kas selle müra tekitamise koha pealt saadetakse ka siis puudutatud isikutele teavitused, et nüüd sellest hetkest selle hetkeni on ehitus käimas ja hakkab olema lärm ja kõrval olevaid teid hakatakse seal edasi-tagasi läbi sõitma väga raskete masinatega, mis halvendavad seda olukorda, mis seal on?

Elering: Üldiselt on niimoodi, et ainuke suurem eriline veos on see, et ühe korra iga masti juurde peab tõesti sõitma suurem kraana.

Küsimus: Meie majatagune tee on kitsarööpmeline raudtee, mille peale ei ole mõeldud nii raskete masinate sõitmine. Ma lihtsalt tean, et kui nad seda eelmist liini ehitasid, siis nad ei kasutanud seda alternatiivset teed seal taga, kõrval on. Põhimõtteliselt lõhkusid selle tee ära, mis mul maja taga on.

Elering: Me saame sellest tagasisidest aru ja üks osa sellest on see, mis ei ole osa planeeringust, vaid on see, kuidas ehitajatega kokku leppida ja mida TTJA, kes väljastab ehitusloa, saab ka teha. Ja ausalt öeldes ma võtaks kaasa selle, et siis kui me ehituslepingud sõlmime, siis me lihtsalt teavitame, et selline asi on tulemas, me paneme neid lehte või saadame kirjalikult.

Küsimus: Maakaabel?

Elering: Maakaablil on 3-4 halba omadust. 1) Sama energiahulga ülekandmiseks on vaja teda kahte. Miks maakaabli sees ei saa nii palju elektrienergiat üle kanda, on see, et juhul kui elektrienergiat üle kantakse, siis üks omadus, mis selle elektri juhtmel on see, et ta kuumeneb. Ja kui ta on õhu käes, siis loomulik konvensioon jahutab teda ja saab rohkem elektrienergiat läbi kanda. Kui ta on maa sees ja ta on kesta sees ja ta on veel liivapadja sees, siis sellisel juhul see kaabel kuumeneb lihtsalt väga kiiresti nii palju, et ta sulatab enda ümber oleva isoleeriva kesta kohe ära ja sinna ei saa lihtsalt nii palju funki sisse panna. Siis peab olema sama energiahulga ülekandmiseks ühe kaabli asemel kaks. Kaableid ei saa panna ka kohe üksteise kõrvale, vaid et võib juhtuda niisugune olukord, kus kohas maa sees olev üks kaabel läheb katki, mis iganes põhjusel, ja siis on vaja teda parandada. Samaaegselt teine kaabel kõrval peab olema pingel all, et tagada üldse ühiskonnas elektrivarustus, mis on oluline. Siis ei saa neid panna kõrvuti. Me oleme praegu näinud seda ette, et see vahe kahe kaabli vahel on 10 m. Nii et keskkonna mõttes ta tegelikult omab ikkagi mõju. 2) Kui me räägime elektrivarustusest, meie eeldus ühiskonnas on see, et elekter võiks seinast tulla sisuliselt kogu aeg. Maakaabli rikke korral võtab parandamine nädalaid või kuid aega, samas kui õhuliini saab parandada kui mitte tundidega, siis päevade küll.

Küsimus: Aga meile näidati seal veebruari koosolekul seda võrgustikku, et kui siin läheb liin katki, et siis mul tuleb siitpoolt see elekter, kui tavapärast tuli siit. Meil näidati seda võrgustikku, et sellepärast meil on vaja neid elektriliine ehitada, et oleks, et kui siit on katki, tuleb teisest kohast. Siis see maaliiniga toimiks samamoodi?

Elering: Ja maaliiniga toimib samamoodi, aga ega elektrivõrgus siis ei ole ainult, kuidas ma ütlen, et elektrivõrk on väga konservatiivne. Elektrivõrgus ei ole niimoodi, elektrivõrk ei ole kunagi valmis, ta pidevalt areneb. Näiteks praegu Paide linna läheb kolm elektriliini, 330 kV, aga mitte ükski nendest ei ole töös. Üks on rekonstrueerimises, üks on rikkis, üks on hoolduses ja ainult 110 kV võrgu najal Paide seisab praegu üleval. Juhul, kui midagi juhtub 110 liiniga ühega, kui juhtub kahega midagi, siis tõenäoliselt Kesk-Eesti jääb täielikult elektrita. Nii et me oleme praegu juba oma normaalses tegevuses nii kaugel, et neid riske me võtame aina. Samamoodi nende maakaablitega me ei saa võtta neid riske, et me asendame neid ainult ühe maakaabliga, peab olema ka ikkagi kaks.

Arvamus: Aga ma arvan, et meil oleks palju vähem rikkeid, kui meil oleks maakaablid. Talvel on tihti õhukaablid katki, maakaablid oleks ilmastiku kindlad. Meil on sõjaoht on nii suur, et kas me siis tõesti tahame neid õhukaableid panna, kui maakaabel oleks palju turvalisem?

Elering: Me Ukrenergo parimat teadmist kasutame ja maakaabli katki tegemine, sõda on majandustegevus ja maakaabli parandamine on väga kallis võrreldes siis õhu liiniga. On näide ka sellest, et kui vastupidavad on tegelikult õhuliinid, et pikemaajalist riket on Eestis 2000ndatel olnud üks kord, kuskohas mast on kukkunud kokku. Eleringi võrgus saamata jäänud energiat on täpselt umbes sama palju kui mina ise kodus tarbin, tähendab, et see võrk üldiselt on väga kindel.

Arvamus: Mina arvan küll, et maakaablit mul oleks täitsa okei, kui ta läheks mul aia tagant läbi, aga ma ei taha seda suurt 330. See on minu meelest nagu loogiline, et see peaks olema maakaabel. Mitte keegi siin ei istuks, ma arvan ja meil oleks kõigil oleks siin naerunäod ja oleks väga rõõmsad.

Elering: Kolmas suurem asi on see, et sama energiahulga ülekandmiseks ta maksab 10 korda rohkem. Ja siis see mõjutab konkreetselt teie elektriarvet.

Küsimus: Te niikuinii maksate maaomanikele, seal on nii palju, kuhu teil läheb raha. Kasvõi praegu siin see, see on ikkagi teie palk, mis jookseb.

Elering: See maakaabel teeks projekti umbes kaks korda kallimaks.

Arvamus: Inimesed peaks kaaluma selle ülesse, inimeste rahulolu, et mul on oma kodus hea olla.

Elering: Aga siis ongi see, et me tõstaksime elektri koguhinda nii palju kogu ühiskonnale, kõigile eestlastele.

Arvamus: Seda te tõstate nii või naa, niikuinii iga aasta.

Arvamus: Seda jama pole mõtet meile ajada. Alles suure sõdimisega võeti üks suur kõrgepingeliin seal maha ja suudeti panna kaablid Väikse väina tammile, mis nüüd lihtsalt tahavad lihtsalt kaks tükki asemele panna? Terve looduskaitse oli tagajalgadel, kui palju lindusid suri, nüüd te surute jõuga uuesti tagasi.

Elering: Muhumaal endal õhuliinid on samamoodi olemas ja maakaablit tehti ainult selles mere osas. Aga kui me lepime kokku, et me tõstame elektri hinda selle projekti kaudu kõigile 30% kallimaks, kogu elektri hinda kogu Eestile, kõik miljon inimesed Eestis maksavad 30% rohkem elektri eest, siis ma arvan, et see maakaabel on võimalik.

Arvamus: Niigi tõstate kolm korda aastas.

Arvamus: See ei ole mingi küsimus, tõstate oma tõstmised ära siis ja on tõstetud.

Küsimus: Ma tahtsin tegelikult võrdluseks küsida, et 1 km õhuliinide paigaldamiseks mis töörahad, materjali rahad, kogu see projekt vs 1 km maakaablit, mis see võrdlus oleks?

Elering: 330 kV õhuliini 1 km maksumus on suurusjärg 0,5 milj €/km ja kaabli hind on umbes 2,5 milj €/km korda 2, sest neid on vaja kaks tükki panna. Ja sellest pretsedenditult suurema osa moodustab see liin ise.

Küsimus: Kas riigiteede alt lähete maakaabliga läbi, sest et need on normaalsest tunduvalt kõrgemale tõstetud, kas siis tehakse mingid erikõrgusega mastid sinna? Kui tehakse 2+2 tee, siis see on tunduvalt kõrgema tammiga ja see Päärdu liiklussõlm on meil maja taha tehtud, kus on teil see ristumiskoht joonistatud.

Elering: Vastavalt konkreetsele asukohale projekteeritakse mastid vastavalt. Me oleme välja töötamas uut mastitüüpi, võtmaks võimalikult vähe mastialust maad maha, ehk siis selle masti jalg oleks lihtsalt võimalikult väike. Eesmärk oleks see, et kui on põllumaas, siis võimalikult vähe läheks põllumaad kasutusest välja. Nt seesama Harku-Lihula-Sindi liin, siis seal on näha, et kui on tee ületus, siis tee ületuse mõlemal pool teed on see mast võrdlemisi tee lähedal ja selle mõte on see, et juhul kui peaks mingisugune õnnetus juhtuma, nt tee kohalt läheb liin katki, et siis ta ei kukuks sinna tee peale. Nurgamast, ühesõnaga tugevam mast, mis ei tohiks mitte kunagi maha kukkuda, ükskõik mis tal juhtuks mõlemale poole teelt.

Seal on eraldi tehnilised lahendused, seda tehaksegi projekteerimise käigus, et tehakse kindlaks, mis on see kõige mõistlikum lahendus nendes konkreetsetes situatsioonides. Sellepärast me oleme ju planeerimas ka laiemat koridori.

Küsimus: Kas mingisuguseid linnustiku uuringuid on juba ka laekunud teile, mida te ei ole saanud avaldada?

SKPK2: Praegu laekunud, veel ei ole. Need on veel tegemisel.

Elering: Meil suurem osa uuringuid peaks laekuma septembris. Siin on erinevaid aspekte, aga me sooviksime seda infot hakata jagama kui ta tekib. Need uuringud saavad avalikuks informatsiooniks.

Küsimus: Kas selle vana trassiga, mis läbib looduskaitsealaid, kas sellel looduskaitsealal tehakse siis ümberhindamised või ei panda sinna enam ressursse selliseid näiteid üldse peale?

SKPK2: Keskkonnamõju hindamises ikka arvestatakse.

Küsimus: Kas Keskkonnaameti seisukoht on, et tuleb uuesti siis ümber hinnata looduskaitsealade vajadus või väärtus, sest selge on ju see, et ta kattub?

SKPK: Kas see küsimus on selles, et olemasolev liin läheb läbi looduskaitsealade?

Küsimus: Kas seda on reaalne üldse kaaluda seda olemasolevat trassi asukohta, et kas Keskkonnaamet nõ tuleb selles osas siis vastu ja lubab siis vähendada neid kaitse piiranguid või?

SKPK: Meil on Keskkonnaametilt nõ esialgne luba kaaluda neid alternatiive. Lähtekoht on see, et kui olemasolev koridor läheb läbi olemasoleva looduskaitseala, siis see häiring on seal juba olemas. Ehk siis mõistlik on kasutada seda juba looduses olemasolevat koridori, seda kergelt laiendades, kui et rajada uude asukohta uus koridor. Aga see kõik selgub täpse mõjuhindamise käigus, see kõik oleneb sellest liigist, mida seal kaitstakse, sellest seisundist. Kogu see komplekt tuleb seal kokku võtta ja siis vaadata, kas see laiendamine ikkagi on põhjendatud ja võimalik ning kas see nõ looduskaitsealine mõju on nii väike või leevendatav, et selle laiendamine seal koridoris on võimalik. Aga praegu on lubatud kaaluda seda varianti.

Küsimus: Kas ehitustegevus on soodsam kui ehitada vanasse koridori kui ehitada uus?

Elering: Üldiselt on niimoodi, et olemasolevad koridorid omavad ka näiteks ajaloolisi mingisuguseid juurdepääsuteid. Nad on kunagi rajatud ja inimesed on nendega rohkem harjunud. Ehitustehniliselt ma arvan, et olemuslikult väga vahet ei ole, aga see, mis sinna juurde käib, kui ühest liinist saab teine. Üks vahe, mis on sellel 330-l ja 110-l, et 330 mast on kõrgem, aga maste on ka umbes poole vähem ja masti vahekaugus on suurem. Osadele inimestele on see oluline, et nad saaksid sellest mastist lahti, mis nende lähedal on.

Küsimus: Kas see vana trass siis likvideeritakse kui ta ei jää sinna koridori?

Elering: See 110 liin kui selline jääb ka. Kui see uus mast tuleb, siis selle uue masti nõ kõhu alla pannakse olemasolev 110 liin. Mitte, et me ei võta vana trass, siis uus trass tuleb siia kõrvale, vaid nad kattuvad üks-ühele. Ja mis see siis tähendab. Olemasolev kitsendus 110 ja 35 ka on 50 m kogu laiusega, aga uue trassi koridori laius läheks 80 m kogulaiusele, st et 15 m tuleb seda kitsendust juurde.

Küsimus: Siis ju olemasolev mastide arv ei vähene?

Elering: Ei, aga need olemasolevad mastid võetakse ära.

Küsimus: Aga kui nüüd tuleb teine trassialternatiiv, et ei jää vanasse koridori, et kas siis likvideeritakse?

Elering: Need punktid, kuidas me ühendume kokkuvõttes kõikide pistikutega, mis seinas on ka, tahavad saada alajaamasid. Ja võib juhtuda niisugune rumal olukord, kuskohas tuleb täiesti uus trass, aga need alajaamad, kõik mis jäävad siin, need peavad ikkagi ühenduma liini külge, siis võib küll juhtuda niimoodi,

et uue trassi puhul vana jääb ka alles. Me peaksime hakkama leidma uusi trassi koridore uuest liinist, mis lähevad nendesse vanadesse alajaamadesse ja kui need on leitud, siis on võimalik alles see vana liin ära võtta. Niimoodi, et siin Eleringi eelistus on ja ka see planeering soovib eelistada olemasolevat trassi koridori selle jaoks, et see kogu terviklik, kogu ühiskonnale tekkiv lisa koormus oleks võimalikult väike ja uus liin seda võimaldaks.

Arvamus: Aga siis võikski vana trassi kohapeale panna selle uue trassi ka.

Elering: Nagu ennem ka viidati, et me lähme keskkonnakaitsealadest läbi ja me peame saama aru, kas me võime olla niisuguses olukorras, kus kohas see kaitstav objekt, mis seal on, et see ei ole võimalik, siis me loomulikult vaatame seda, et kas äkki mingi tehniline, nt me teeme maste kõrgemaks, kui seal kaitstakse midagi sellist, mis on seotud taimestikuga või puudega või näiteks on seotud lindudega, siis äkki me peame uurima seda, et kas leevendusmeede on võimalik seal rakendada, panna siis, ma ei tea, palju linnupileteid või midagi niisugust. Ja siis, kui see ei ole võimalik üleüldse, siis me võib-olla ei saa neid olemasolevaid trassikoridore võibolla üldse kasutada.

SKPK: Meie väide on täna see, et olemasolev trassikoridor on parem, aga me peame seda väidet hakkama nüüd tõestama.

Küsimus: Ei ütleks, et parem. Ma saan aru teie loogikast, aga see post, mis te seal näitate versus need, on ikka midagi väga erinevat mu akna taga. Kas see on puidust post või metallihunnik, see on ikka midagi väga-väga erinevat. Pluss tervis, te üldse seda ei maini ka. Tema ütles siin südamestimulaator. Kolme kuuga, kuidas te teete inimeste peale need terviseuuringud? Kuidas see tervise mõju tehakse kolme kuuga?

SKPK: Elektromagnetväljauuring on, mis annab alternatiivipõhiselt selle elektromagnetvälja mõju. See lähteülesanne on riigiplaneering.ee kodulehel üleval. Sellega saab tutvuda, seal on meetodika kirjas, kuidas seda tehakse ja selle uuringu tulemus täpselt samamoodi septembris avalikustatakse. Lisaks seda elektromagnetväljauuringut võetakse arvesse keskkonnamõju hindamise käigus. Tervise mõju on üks osa keskkonnamõjude hindamisest. Lisaks seesama meelsusuuring, mis siin ilmselt lähema kuu aja jooksul teie postkastidesse jõuab, on samamoodi üks kriteerium, mida me arvestame.

Arvamus: Ma arvan, et te juba teate kõike, te olete käinud paljudel koosolekutel.

SKPK: Kusjuures selles mõttes ei tea, näiteks teie praegu ütlete, et olemasolev koridor ei ole kõige parem. Näiteks Muhu inimesed ütlevad, et minge olemasolevasse koridori, ärge tulge uude koridori.

Arvamus: Mitte keegi ei taha seda, et see ongi meelsus, seda on nagu mõttetu uurida, sest et keegi niikuinii ju kannatab, seal ei ole varianti ju.

Elering: Ei saa öelda, et siin tõesti oleks kõik roosamanna.

Arvamus: Aga maakaabliga oleks.

Elering: Ja, aga ka maakaabliga poleks roosamanna.

Küsimus: Palju selle projekti jaoks nende kaablite rajamiseks eelarve on ette nähtud ja kes selle kinni maksab?

Elering: Projekti kogu eelarve alates alustades Paidest ja lõpetades Brocēnis, mis on Läti Leedu piiri ääres, mis on siis kogu projekti maht, on umbes 1 miljard. Eesti oma sellest on umbes 60% ja Läti osa umbes 40%. Kuna see on piiride ülene projekt, siis see projekt on arvatud ka Euroopa Liidu ühishuvi projektide nimekirja, mis võimaldavad luua paremad ühendused. Kui ta on selline projekt, siis me saame Euroopast abirahastust taotleda kuni 75%. Elering on saanud päris palju raha, 75% saime desünkroniseerimise raha.

Küsimus: Kui see ülejäänud tuleb riigilt, siis see on ju maksumaksjalt?

Arvamus: Ta ju ütles, et 30% tõuseb elektri hind.

Elering: Ei, ülejäänud ei tule riigilt. Ülekoormustasu on üks tasu, mida kogutakse. Näiteks Soomes on madal elektri hind ja Eestis on kõrge elektri hind ja Soomes toodetakse rohkem ja tuuakse see elekter,

siis Soomest Eestist, siis see Soome elektritootja, kes toodab seda võib-olla 20 või 40 korda odavamalt kui Eestis elektri hind on, siis tema ei saa seda kõrget Eestis elektri hinda. Tema saab oma toote maha müüa selle hinnaga, mis on Soomes turuhind. See elektri hinnavahe jäetakse põhivõrguettevõtjate kätte. Eestis on see Elering, Soomes on see Fingrid ja selle raha kasutust reguleerivad Euroopa regulatsioonid ja kontrollib Eesti Konkurentsiamet. Ehk siis praeguseks on kogunenud umbes 300 miljonit eurot, mida saab kasutada ainult sellisteks projektide rahastamiseks, mis on riigipiiri ülesed projektid. Seega kui me saaksime 75% Euroopast raha ja me saame kasutada mittetariifi mõjutavat ülekoormustasu, siis sellisel juhul see projekt elektritariifi ei mõjutaks. Elektri hind koosneb kolmest komponendist - elekter ise, ülekande tariifid ja siis on meil aktsiis ja maksud. Aktsiis ja maksud, need on poliitilised. Ülekande võrgu tariif on see, mida meie mõjutame ja me ei tahaks selle projekti raames tekitada sellele ülekandetariifi ühtegi tõusu. Ja kolmas on elektri hind. Kui me ennast paremini ühendame, siis sellisel juhul on võimalik elektri toota seal, kus kohas ta kõige mõistlikum on, ehk saada teda kõige odavamalt. Nt Leedu, kes on ajalooliselt olnud elektri importiv riik, on hakanud eksportima, sest et neil on neid tuuleparke tulnud palju rohkem kui Eestis. Siis ei ole neid võib-olla Eestile üldse vaja, toome selle elektri Leedust.

Küsimus: Kui me võtame, et see on Eesti-Läti-Leedu ülene projekt, siis mis loogika järgi Eesti maksab 60%? Kas meie pinna pealt läheb siis nii palju rohkem kaableid läbi?

Elering: On lihtsalt see, et meie selle jaoks, et me seda projekti teeksime, siis meie peame oma võrku natukene rohkem tugevdama ja see on see 60:40 umbes vahe. Täpselt selgub siis peale seda, kui planeering saab kehtestatud.

Küsimus: Kui suur see võrgustik siis on, millele seda elektrihinda optimeerima kohapeal hakatakse? Soomest Leeduni?

Elering: Ei, kui me räägime elektri hinnast ja kuskohast saaks elektri osta, siis me oleme elektriturumõttes tõesti Portugalist kuni Norrani ühendatud. Sellele projektile tehakse ka majandusanalüüs ja planeering kehtestatud on sisend sinna. Ja siis me teaksime, kui palju on see kulu, aga neid tulusid me päris täpselt veel ei tea ja me peame neid hindama aastaks 2040 ja aastaks 2050. Ja meie äriplaan muutub avalikuks ja selle kinnitab Konkurentsiamet. Nii et me peame ikkagi näitama, et sellest projektist on mingisugust villa. Kui sellest projektist mingit villa ei ole, siis Konkurentsiamet ka ei kinnita seda projekti.

Küsimus: Kas siis võib juhtuda, et mingil hetkel see ei ole tuulikuarendajatele enam atraktiivne asukoht Eestis üldse parke teha, kui tõesti Leedu on nii palju ees ja juba püstitatud ja nad ei saa oma kasumit, kui leedulased müüvad odavamalt?

Elering: Ja, nii võibki olla. Võibki olla kui Leedus riik toetab neid tuulikuid, aga maksab neile rohkem taastuvenergia tasu kui Eestis, siis investeeringud lähevad sinna, seal pannakse see tootmine püsti, seal elektri hind läheb madalamaks ja kui me ühendume sinna paremini, siis me saamegi kasutada seda energiat, mis seal toodetakse. Kui me seda ei tee, siis ühiskonna teine valik on ilmselt ise hakata rohkem tootma, nii et mingil määral on tõesti niimoodi, et üks või teine.

Arvamus: Ei, kui riik toetust ei maksa tuulikule, siis see tuulik ei tule, nii lihtne see ongi.

Arvamus: Ei no see on ju äri selles mõttes, et kui meil ei ole tulus siia neid rajada, siis...

Elering: See ei ole ka nii ühene. Samaaegselt toimub üleüldine elektrifitseerimine. Elektriautosid tekib rohkem juurde, soojuspumpasid, mis on elektri peal, elektripliidid, elektriahjud, veepoilerid, mis on elektri peal. See tegelikult niimoodi aeglaselt koguneb. Niisugune rahulik tõus on pigem see trend, mis me tahaksime ennustada. Ja selle vastu, et see tarbimine kasvab me ühendame ennast siis Keski-Euroopaga paremini, ühendame Soomega ennast paremini. Mingi aeg see tootmine tulebki sealt sellepärast, et Eestis see tarbimist veel nii palju ei ole. Tarbimine kasvab sellepärast, et elektri hind on madal. Mingi hetk hakkab elektri hind tõusma, sellepärast et tarbimine on suurenenud, siis tuleb ka see motivatsioon nendel tootjatel võib-olla neid tuulikuid hakata rajama. Me oleme saanud ka üllataval kombel päris tugevalt vastu seisu mõnede tuuletootjate poolt, et nemad ei taha ühtegi ühendust rohkem näha ja see tõenäoliselt on see põhjus, et nad näevad, et nende tuulikud selle tõttu ei saaks tulla.

Arvamus: Kas need, kes alustasid need maatuulikutega, kas nemad juba mitte enda asju seal kokku ei paki, et see on mõttetu, et see pole tulutoov? Meie Eesti jälle hüppab sellele rongile nagu natukene hilja, et siis kui see tegelikult on juba tõestatud, et mõttetu tegevus.

Küsimus: See küsimus ei saanud vastust, kui palju siis Eesti maksumaksja maksab, sest Eesti maksumaksja on ka Euroopa Liidu maksumaksja, mis tähendab, et see 75%, mis tuleb, on ka meie maksumaksja raha, et kui palju on meie osa panustada?

Eling: Seda ma ei oska öelda, et kui on see Euroopa rahastu, et kui palju üldse Euroopa rahastust Eesti osa on, aga seal on ka Saksamaa, Hispaania, Portugal, Itaalia – kogu Euroopa. Ehk siis Eesti riigieelarvest ei ole võimalik, et siin siia midagi pannakse. See saab tulla teoreetiliselt ülekandevõrgutariifist, aga meie ei soovi seda praegu üldse kasutada, vaid me soovime kasutada eraldi raha, mis on kõrvale pandud selle jaoks, et selliseid projekte teha, mis ei mõjuta tariifi. Ma saan aru, et me maksame Euroopa rahastust sisse ka, aga ka siin me saaksime oluliselt rohkem tagasi kui me oleme sisse pannud.

Arvamus: 300 miljoni eest saaks üsna palju kaablit maasse panna.

Eling: Selle 300 miljoni eest saaks kaablit maasse panna 30 km, et mitte väga palju.

Arvamus: Leitakse see raha, kui tahetakse leida.

Küsimus: Aga tulevikus ju nähaksegi ette, et ta lõpuks ju läheb maa sisse?

Eling: Ei.

Küsimus: Jääbki selline visuaalne reostus?

Eling: Siis me peamegi leidma need kõige paremad trassid, mis oleks võimalikult kaugel inimestest.

Küsimus: Soomest kaabliga mere alt ju õigustab?

Eling: Majanduslikult, kui me saaksime masti teha merre, siis me teeksime võib-olla selle masti merre ka, aga masti merre teha tõesti ei saa.

Küsimus: Kas need koridorid pigem tegite siis ka selle julgeoleku kaalutlustel või sõjahirmus või siis selleks, et inimestel oleks odavam elekter?

Eling: See planeering algatati küll natukene peale sõja algust, aga Eling on tegelikult mõelnud Eesti Läti neljanda ühenduse peale, peale seda kui kolmas Harku-Lihula-Sindi valmis sai ehk siis 2016. aastast. Üks kvalitatiivne põhjus, miks me oleme lääne poole läinud, võib öelda, et on julgeolek, et olla mitte täielikult idapiiri ääres. Teine asi on tehniline. Kõik ühendused praegu Lätiga asuvad ida pool Riia ja Riia on nii suur tootja kui ka suur tarbija ja kui me paneme sinnapoole ühe kaabli juurde, siis meie elektrisüsteemi mudel näitab seda, et seda ühendusvõimsust oluliselt juurde ei teki. Me peame olema sellest tarbimispunktist lääne pool ja Läti võrguettevõtte ütleb ka, et me peame olema Kura poolsaare peal ja Ventspils lähedal. Nii, et me sõltume siin osaliselt ka loomulikult lätlastest. Ja üks asi on, mis on meie jaoks kaks kärbest ühe hoobiga, mis mandrilt tõesti nii palju ei puuduta, on suursaarte elektrivarustus. Saaremaal summaarselt 50-100 MW tekib täiendavat liitumisvõimsust. Hetkel on niimoodi, et kui Saaremaal või Hiiumaal taheta päiksepaneeli paigaldada, siis see elektrivõrk on lihtalt täiesti täis. Me saaksime suursaared ühendada ka niimoodi, et juhul kui Väikses või Suures väinas midagi juhtub, siis saab suursaari kasvõi Läti kaudu toita. See läheks muidu maksma elektritarbijale, tariifitõusu näol umbes 100 miljonit eurot. Kui me saame seda projekti kasutada, siis me saame nii investeeringuid teha 100 miljoni euro võrra vähem.

Küsimus: Kas see projekt on kuidagi seotud ka Rail Balticaga, et hakkab elektrironge varustama?

Eling: Rail Baltic ei ole elektrivõrgu mõttes üldse väga suur tarbija. Minu meelest Rail Baltic'ul on kas äkki kaks liikumispunkti Eestis üleüldse, et nad liituvad võrdlemisi madalal pingil ja neil ei ole väga suurt tarbimist. Samamoodi nagu praegu Aegviidust alates kuni Tartuni elektrifitseerimine ja sinna rajati kaks

võrdlemisi väikest alajaama juurde, et anda nendele rongidele toidet. Rong, ta on niisugune suur metallist vorst ja kui ta hoos sisse saab, siis ta väga palju energiat ei vaja, et seda hoogu üle hoida.

Küsimus: Eeldatakse kogu aeg, et eestlased hakkavad siin 10-20 korda rohkem elektrit kulutama, aga me teame seda, et meie iibe seisukohalt on pidevalt läheb alla kogu see teema. Kõik võib-olla ei kasuta seal kümnet elektripliiti korraga sees ja kõigil ei ole 10 000 paari kõrvalklappe ja kõike, mida laadida vaja. Miks me oleme suunatud kohe selle peale, et kõik hakkavad 10-100 korda rohkem elektrit tarbima? See ei ole ju mõistlik.

Eling: Me ei eelda, et hakatakse 10 korda rohkem. Siin meie eeldus on, et elektri tarbimine 10 aasta jooksul võib-olla suureneb kuni 25%. See on nüüd see ühiskonna elektrifitseerimise osa, et kui elektrirong hakkab sõitma...

Repliik: Te ütlesite, et rongid võtavad vähe!

Eling: See on üks osa nõ suuremast pildist, et kui on tõesti rohkem elektriautosid, siis transport mõjutab päris palju.

Arvamus: Talvel meil ei ole elektriautodega midagi teha.

Eling: Minu kasutajakogemus ütleb, et...

Arvamus: Kui te linnas sees sõidate, siis võibolla tõesti.

Arvamus: Ega me ei tea, kuidas see valdkond areneb, aga siin ausalt öelda, siin uuritakse juba rekka elektriautode laadimissüsteemi ka, et kuidas saaks veoautosid panna elektriga tööle, et see valdkond on nii palju arenemas.

SKPK: Me räägime ka parvlaevadest, mis lähevad elektrilaadimise peale üle, mis Muhu ja mandri vahet sõidavad.

Eling: Ja, mis on tõesti, et parvlaevad, mis praegu tuleksid, plaanitakse ka elektrivõimalusega. Loomulikult on ka ju teistsuguseid mõjutusi. Nt leedpirnid, oluliselt väiksemad elektritarbijad kui olid tavalised elektripirnid varem. Nii et efektiivsust tuleb juurde, aga tarbimine tuleb ka juurde.

Arvamus: Räägiti sellest, et Soomes on odavam elektri hind, siis meie müüme nendele ka selle nende odava hinna järgi. Ehk siis põhimõtteliselt me tekitame olukorda, kus eestlased plekivad siis igalt poolt seda ühendust kinni, maksavad kinni elektrit, kogu seda asja, et väga kummaline olukord.

Eling: Soomega ei ole ka ühendused piisavad ja selletõttu me arendame samal ajal EstLink 3-e, et oleks Soomega ühendused piisavad, et ka Soomest loodav odavam elektri jõuaks meieni.

Arvamus: Küsimus on ju selles, et meie maksame ikkagi nende odava elektri kallilt kinni, et meil kogu aeg justkui täiendame kellegi teise süsteemile, makstes seda oma taskust kinni.

Arvamus: See ei ole ju päris börs, olgem ausad, see on manipuleeritav. Eesti jaoks ei ole see börs kunagi toiminud.

Eling: Börsi elektri hind 2022. aastast on iga kvartal kahanenud. Võib-olla teil on fikseeritud pakett ja fikseeritud paketi juures teil on tarbimine võib-olla kasvanud.

Arvamus: 35 aastat on Eesti Vabariiki möödunud ja meie külla ei ole Eesti Energia veel jõudnud. Te tahate oma postidega tulla meie maade peale, aga meie külasse ei ole elekter jõudnud. Eesti Energia on käinud minu elu jooksul viis korda meie õue peal, et võtavad selle liini üle. Käivad ja vaatavad. Meil ei ole paketti ega mitte midagi ja siin on kümmekond peret selle liini peal, mis on siin Vana-Vigalas, läheb üle jõe läheb otse kooli. Meil ei ole midagi valida. 35 aasta jooksul te ei ole suutnud ühte tavalist liini üle võtta. Pole tahtnud võtta üle. Eelmine aasta, tuul viis maha, tõin oma tõstuki, remontisime ära. Kutsekooli ainuke lukksepp tuleb appi veel ja see 35 aastat olnud. Te räägite nüüd, et tulete ja teete paremini. Kõrgepingega on sama asi. Läksime vaidlema kõrgepingeposti pärast, rääkisime, et paigaldage see ümber, et see vene ajal

pandud post ei sobi mulle siia. Me maksame teile tasu, aga ma ei ole siia maani tasu näinud. See tasu on 19 euro senti aastas, aga kuna ma ei ole avaldust kirjutanud, siis ma ei ole seda 19 senti märganud küsida teie käest.

Elering: Siis see tähendab seda, et 19 senti, see kitsenduse alune maaväärtus on umbes 5 eurot, sellepärast et seda iga-aastas tasu makstakse 3,5% maa maksustamisväärtusest ja praegune maamaks sõltub kohalikust omavalitsusest, aga ei ole suurem kui 2% maa maksustamisväärtusest. Seega see 19 senti tegelikult katab ära selle maamaksu osa, mis on kitsenduse all. Aga nende uute liinide puhul ei ole ainult see talumise tasu, mida hakatakse maksma, vaid makstakse ka ühekordselt kitsenduse seadmise tasu. Juhul kui satub olema, et see on teie kinnistu, kuhu kohta siis läbi nende uuringute tõesti satub see eelistatud alternatiiv, siis me hüvitame vastavalt maakasutusele kitsenduse seadmise. Lähme käime notari juures, lepime konkreetsetes tingimustes kokku ja juhul kui on metsamaa, hüvitame 100% maa turuväärsusest. Viiakse läbi maa hindamine, on atesteeritud kinnisvaraakleri poolt. Kui on tegu elamumaaga, 100% turuväärsusest, ärimaaga, 100% turuväärsusest...

Küsimus: Ühekordne makse on see?

Elering: Ühekordne makse. 100% turuväärsusest. Niimoodi, et samahästi müüte maha selle, aga me anname selle raha teile, et me paneme ainult kitsenduse. Kitsenduse ulatuse mõttes saate 100% turuväärsusest nende maa hindade pealt. Juhul kui on transpordimaa, mis on tegelikult tee, siis seal me tõesti ei hüvita. Juhul kui on põllumaa, see on seal 33%, sellepärast põldu saab liini all pidada ikka. Ja me maksame selle raha välja tollel hetkel, siis kui kitsendus seatakse ehk siis ehitama pole veel hakatud. Ehitamine võib tulla võib-olla viie aasta pärast, aga te teate ja kinnistusraamatus on kirjas, et liin sinna tuleb. Ja juhul kui on metsamaa, me üleüldse ei taha metsa maha võtta, ja metsa puhul me hüvitame veel ühe raieringi. Ja need puud, mis raadamise käigus maha võetakse, tuleb kokku leppida, et saate ka teie. Ja raieringi hüvitamine käib vastavalt siis RMK vahelao hindadele. Nii et see kompensatsioon, mida me soovime pakkuda, ei ole seotud maa maksustamisväärtusega, vaid maa turuhinnaga seotud.

Arvamus: See raja ju mulle tervist ei too, nii et see raha jutt on nii mõttetu kui meil tervised järjest lähuvad kõigil inimestel nende liinide juures, siis mis see raha mulle toob? Arsti juurde ka niikuinii ei saa ka raha eest.

Küsimus: Ma näen oma kirja ja teie vastust seal? Mis keskkond see oli?

MKM: Riigiplaneering.ee, seal on Eesti-Läti neljas elektriühendus. Ja kui te soovite olla protsessi kaasatud, siis seal samas kodulehel lõpus on liitu uudiskirjaga.

Küsimus: Aga teile ei ole piisav see, kui ma ütlen, et ma ei soovi.

MKM: Ikka on, selles mõttes, et näiteks kui te ütlete üldse ei soovi, nojah, siis on meil keerulisem teie ees sellega arvestada. Aga kui te ütlete näiteks see alternatiiv mulle üldse ei sobi, see natukene sobib. Sest nii on ka meelsusuuringi üles ehitatud, et te ei saaks täitsa öelda, et ei sobi, ei sobi, ei sobi, et seal saategi panna nagu natukene sellisesse järjekorda.

Elering: Elering ju ka vaatab, mis on selle maksumus, aga see on täpselt samal tasemel nagu elektromagnetväljauuring, samal tasemel nagu linnud ja lilled. Ta on lihtsalt üks sisend mitmete seast. Me ei ole andnud kaalusid.

MKM: Et olemasolev on eelistatud, aga ta ei kaalu üle.

Arvamus: Aga jällegi, maakaabliga pole vaja teha uuringuid.

Elering: On vaja ikka. Siis on vaja teada, kuidas veerežiimid muutuvad, siis ikkagi ehitusaegne mõju on kulukas ja palju pikem. See rahaline mõju on tugevalt negatiivne. Planeeringus on eesmärk tõesti vaadata kogu elukaart maakaabel versus õhuliin.